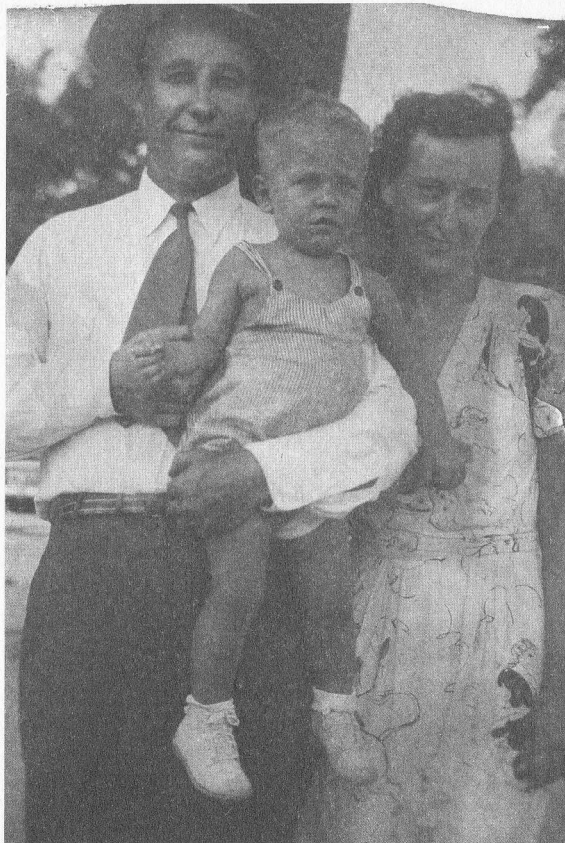

Parker, Richard și Edna, New Orleans, 2 septembrie 1945

ÎN TRE EI

Amintiri despre părinții mei

RICHARD FORD

Traducere de Anca Dumitrescu

BLACK BUTTON BOOKS

Parker Ford (dată necunoscută)

ABSENT

Amintindu-mi-l pe tata

Undeva în străfundurile copilăriei mele, tata vine acasă dintr-o călătorie într-o vineri seară. E comis-voiajor. Este anul 1951 sau '52. Ne aduce pachete noduroase, învelite în hârtie albă de măcelărie, pline de creveți fierți sau turte de mălai cu carne, sau stridii de Louisiana. Creveții și turtele aburinde umezesc și rup hârtia lucioasă când desface pachetele. În micul nostru apartament de pe Strada Congress, din Jackson, sunt aprinse toate luminile. Tata, Parker Ford, este un tip masiv: blând, aparent neinteresant, zâmbind larg de parcă ar ști o glumă bună. Se bucură că e acasă. Trage aer în piept cu poftă. Ochii albaștri îi strălucesc. Mama stă lângă el, ușurată că-l vede întors acasă. Este viaie, fericită. Tata pune pachetele pe masa de metal din bucătărie să le vedem cu toții înainte de a mânca. Totul este cât se poate de festiv. Tata e din nou acasă.

Săptămâna noastră – a mea și a mamei – se scurgea în anticiparea sosirii lui. „Edna, poți să faci...?”, „Edna, ai făcut...?”, „Fiule, fiule, fiule...” sunt în mijlocul tuturor lucrurilor. Viața obișnuită – între plecările sale, luna, și vineri seara, când se întoarce – este un timp interstițial. Un timp despre care nu are nevoie să știe nimic și de care mama îl scutește. Dacă s-a întâmplat ceva rău, dacă eu și ea ne-am certat (mereu o posibilitate), dacă am avut probleme la școală (o posibilitate la fel de mare), aceste vești vor fi camuflate, șlefuite pentru liniștea lui sufletească. Nu-mi amintesc ca mama să fi spus vreodată „Te spun lui taică-tu” sau „Lasă că vezi tu ce zice taică-tu” sau „Taică-tu n-o să fie de acord cu...”. El îi acordă – amândoi îi acordă – mamei administrarea evenimentelor din timpul săptămânii, inclusiv

supravegherea mea. Dacă nu trebuie să i se spună nimic când vine acasă – exuberant, zâmbitor și încărcat de pachete –, se presupune că nu s-a întâmplat nimic rău. Ceea ce este adevărat și, până la un punct, îmi convine.

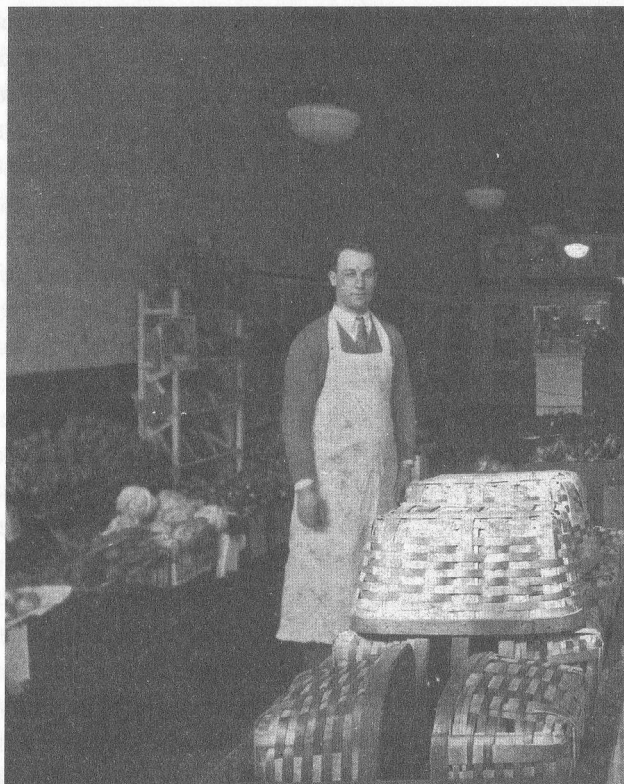
Chipul lui mare, bucălat și maleabil a fost făcut să zâmbească. La prima vedere era perpetuu zâmbitor. Buze subțiri de irlandez. Ochi albaștri transparenti – ochii mei. Mamei trebuie să-i fi atras atenția când l-a întâlnit, oriunde ar fi fost. În Hot Springs sau Little Rock, cândva înainte de 1928. I-a atras atenția și i-a plăcut ce-a văzut. Un bărbat căruia îi plăcea să fie fericit. Ea nu fusese niciodată pe deplin fericită, doar parțial, alături de călugărițele care o crescuseră de la mănăstirea St. Anne din Fort Smith, unde mama ei o trimisese ca să nu-i mai stea în cale.

Dar fericirea a avut un preț. Mama lui, Minnie, imigrantă din County Cavan, văduvă provincială și prezbiteriană, susținea că mama era catolică. Altfel, de ce-ar fi mers la o școală a lor? Catolic însemna „deschis”, nu modest și îngust. Parker Carrol era cel mai mic dintre cei trei fii ai ei. Juniorul. Soțul ei, tatăl tatălui meu – L.D. Jr. – se sinucisese deja. Un fermier căruia îi plăcea să se gătească și să-și etaleze bastonul cu mâner de aur într-un orașel din Arkansas. Ea îi moștenise rușinea și toate datoriile. Voia să-și protejeze cel mai mic vlăstar. De catolici, bineînțeles. Mama n-avea să-l aibă niciodată pe de-a-ntregul, dacă mama lui continua să aibă un cuvânt de spus. Și avea.

Tata nu inspira „forță” nici când era tânăr. Mai degrabă inspira un caracter plăcut, inocent, o predispoziție de a fi trecut cu vederea. Păcălit. Dar nu și de către mama. Din câte îmi amintesc, știu că, într-un grup, avea tendința de a sta deoparte, dar și de a se înclina în față când vorbea, de parcă s-ar fi așteptat să audă ceva ce trebuia să știe. Statura lui generoasă, zâmbetul cald, ezitant. Părea să nu ascundă nimic și să nu se ascundă: un bărbat care nu era conștient că nu puteai avea grijă de el. Dar și

temperamentul îngrozitor, nu atât furios, cât vulcanic și impulsiv, născut din frustrările cauzate de lucrurile pe care nu le putea face sau nu le făcuse îndeajuns de bine, sau pe care nu le știa: insatisfacții personale, poate de aceeași natură ca aceea care-l făcuse pe tânărul lui tată să se așeze pe o treaptă a verandei, într-o noapte cu lună plină din vara lui 1916, după ce pierduse ferma din cauza unor investiții proaste, și să se otrăvească din disperare. Temperamentul tatei nu era așa. Blândețea, seninătatea curajoasă și nesiguranța au conlucrat împotriva unui astfel de temperament și au permis deschiderea către o viață pe care mama a putut-o vedea și în care a putut intra cu toată rezonanța numelui ei. Edna.

Când s-au întâlnit, ea avea șaptesprezece ani. El probabil că avea douăzeci și patru: lucra la raionul de legume și fructe al băcăniei Clarence Saunders din Hot Springs, unde ea locuia împreună cu părinții. Era un mic lanț de magazine, acum dispărut. Am o fotografie: tata, stând în magazin lângă vânzătorii, lădițe de lemn peste tot în jur, pline ochi cu cepe, cartofi, morcovi, mere. E un loc demodat. Tata are un șorț alb și se uită fix în obiectiv, cu un zâmbet firav. Părul închis la culoare e pieptănat cu grijă. Este banal de atrăgător, pare competent, grijuliu, un tânăr aflat pe drumul spre mai bine, spre o carieră, nu doar spre un loc de muncă. Sunt anii '20. A venit la oraș de la țară, echipat cu virtuți gospodărești. Oare era emoționat când i s-a făcut poza asta? Încântat? Îi era teamă că va eșua? Oare de ce plecase din micul Atkins unde se născuse? Capitala mondială a murăturilor. Nu știu nimic despre acel loc. Fratele lui, Elmo – căruia i se spunea „Pat” prin descendența irlandeză –, trăia în Little Rock, dar a plecat repede în Marină. Sora lui stătea acasă, având grijă de familia în dezvoltare rapidă. Este posibil ca până la momentul acestei fotografii deja s-o fi întâlnit pe mama și să se fi îndrăgostit. Datele nu sunt cu nimic mai clare decât motivațiile.

Parker, Hot Springs, Arkansas, 1929

La scurt timp după aceea, s-a angajat într-un post mai bun în Little Rock, la Liberty Stores, un alt lanț de băcănii. Apoi a lucrat la Mason's. Dar după puțin timp unul dintre magazine a fost jefuit, hoții i-au amenințat cu pistolul, au luat banii, l-au lovit pe tata în cap și au plecat. După aceea a fost concediat, fără să i se spună motivul exact. Poate spusese ceva ce nu trebuia. Nu știu cum îl vedeau oamenii. Țărănoi? Mocofan? Papă-lapte? Nu prea curajos? Poate ca pe un personaj căruia Cehov i-ar atribui o viață interioară densă-dar-nu-neapărat-bogată. Un tânăr în derivă printre circumstanțe.

A mai trecut un timp, și-a luat altă slujbă, din nou în Hot Springs. Acum era căsătorit cu mama. Începeau anii '30. Apoi o altă slujbă, și mai bună: vindea apret pentru o companie din Kansas City. Compania Faultless. Nu știu cum reușise să aibă o astfel de slujbă. Compania încă există în KC. Și astăzi sunt poze cu tata pe pereții birourilor, alături de alți agenți de vânzări din acea perioadă. 1938. A avut slujba asta până a murit.

Acest nou serviciu aducea un teritoriu de călătorie – șapte state din Sud – și mașină de serviciu. Un Ford Tudor. Avea să „acopere” Arkansas, Louisiana, Alabama și o mică parte din Tennessee, o felie din Florida, un colț din Texas, întregul Mississippi. Trebuia să treacă pe la toate angourile care aprovizionau magazinele mici din sudul rural. Se ducea la fiecare în parte și le lua comanda de apret. Vindea doar acest produs. Clienții lui aveau depozite întunecoase, pe străzi lăturalnice, cu rampe de încărcare din lemn și birouri mici și sufocante care miroseau a saci de grâne. Cei mai mari clienți erau Piggly Wiggly, Sunflower și Schwegmann's. Îi plăceau mai mult clienții mai mici, îi plăcea să ajungă în birourile lor și să le dea o soluție. Să facă o vânzare. Mulți – în Louisiana, în bazinul Atchafalaya – vorbeau franceză, ceea ce făcea lucrurile mai grele, dar nu imposibile. Nimeni nu l-a lovit în cap.

Acum era tot timpul pe drumuri și mama îl însoțea pur și simplu. Acasă era în Little Rock: un apartament mic, cu două camere, pe Strada Center. Dar trăiau mai mult pe drum. În hoteluri. În Memphis, la Chief Chisca și la King Cotton. În Pensacola, la San Carlos. În Birmingham, la Tutwiler. În Mobile, la Battle House. Iar în New Orleans, la Monteleone, un oraș nou pentru ei, foarte diferit de ceea ce știau în Arkansas. Iubeau Cartierul Francez: râsetele și dansurile și băuturile. Aici au cunoscut niște oameni din Gentilly. Barney Rozier, care lucra la sondele de petrol, și soția lui, Marie.

Drumurile includeau și oprirea la „școlile de gătit” din micile orașe. Fete din tot felul de vâgăuni veneau să învețe să fie soții: să gătească, să facă curat și să calce, să aibă grijă de o casă. Aceste cursuri se țineau în garnizoane, licee, subsoluri de biserici și cluburi Elks. El și mama lucrau în echipă, arătându-le fetelor cum să prepare apretul și cum să-l folosească. Nu era greu. Emblema Faultless era o stea roșu aprins pe o cutiuță albă de carton. „Nu e nevoie să-l fierbeți” era motto-ul companiei. Era și un cântec cu fraza asta. Tata avea o voce acceptabilă de tenor și cânta cântecul după ce bea ceva. O făcea să râdă pe mama. El și ea – abia ajunși la treizeci de ani și excesiv de fericiți – le dădeau mostre de apret și pătrățele de pânză fetelor de la țară, care erau flatate să primească astfel de cadouri într-o perioadă în care nimeni nu avea nimic. Marea Criză. Era suficient pentru ele ca să le ofere un nou început și să facă impresie când mergeau la Piggly Wiggly. Bancheta din spate a mașinii era plină de pătrățele de pânză și de mostre de apret.

Închipuți-vă. Trebuie s-o faceți, pentru că altfel nu se poate: asta era întreaga lor viață. Mereu pe drum, fără prea multe griji. Fără copii. Departe de familie. Tata purta o pălărie de fetru iarna și una de pai vara. Fuma. Amândoi fumau. Chipul lui lua o formă mai matură: din nou, buzele subțiri de irlandez, părul rar. Avea o anumită conștiință de sine. Era pe cale – aproape

dintr-odată – să devină cel care avea să devină. A avut niște probleme cu dinții, a fost nevoie de o punte. O proteză parțială. Avea 1,87 m și începuse să se îngrașe după douăzeci și doi de ani. Avea două costume, unul maro și unul albastru, și își iubea munca, potrivită naturii lui îndatoritoare. Despre el spunea că e „un om de afaceri”. Șeful lui – un anume domn Hoyt – avea încredere în el, la fel și clienții din toate acele orașele. Nu câștiga prea mult, mai puțin de două sute pe lună, plus cheltuieli. Dar nici nu cheltuiau mult. Și găsisese ceva ce putea face. Să vândă. Să fie plăcut. Să-și facă prieteni. Nu-și făcea griji că ar putea fi luat în armată. Îi găsiseră un murmur cardiac și avea și platfus. În plus, îl ajuta și vârsta: prea tânăr pentru Primul Război, prea în vârstă dacă începea al Doilea, ceea ce până la urmă s-a și întâmplat.

Au început să cunoască din ce în ce mai mulți oameni: pe drum, alți comis-voiajori întâlniți la convențiile angrosiștilor sau la școlile de gătit, sau în holurile hotelurilor. La Barul Carousel de la Monteleone. Lângă iazul cu rațe de la Peabody, în Memphis. Ed Manny, Rex Best, Dee Walker erau numele acelor bărbați. Lucrau pentru Nabisco și General Mills și P&G sau pentru competitorii lor, Argo și Niagara. Era ceva mai mult sau puțin colegial.

Cu siguranță, nu citeau. Nu aveau televizor, doar radioul din mașină. Nu exista aer condiționat în mașină sau în camere. Numai ventilatorul din tavan și fereastra deschisă, doar dacă era plasă de țânțari. Mergeau la filme, care mamei îi plăceau, dar pe el îl lăsau rece. Mâncau în cluburi și în baruri și în mici localuri de pe marginea drumului. Pentru tata, comportamentul și conștiința de sine mergeau mână-n mână. Nu se gândea prea mult la viitor. Trăia pentru prezentul care îi plăcea.

Pentru Faultless era de obicei angajatul cel mai economic la consumul de benzină și cel mai cumpătat cu cheltuielile. Conducea constant cu 90 km la oră, viteza cea mai

economicoasă. N-avea de ce să se grăbească. Nu voia să-și piardă slujba când era greu de găsit o slujbă. Erau împreună peste tot, tot timpul. În fiecare duminică dimineată, indiferent unde erau – într-un hotel –, își scria raportul de cheltuieli în cameră sau la micul *escritoire* din lobby, completând cu scrisul lui mărunț, abia lizibil, în stilou, formularele date de companie. Apoi se duceau la poștă și trimitea în Kansas City un plic gros. Recomandat.

De la început și-au dorit copii. Era normal. Dar pur și simplu nu se întâmplase. Nu știau exact de ce. Dar asta n-a făcut decât să-i apropie: să șteargă deopotrivă trecutul și viitorul. Un tată sinucigaș și o mamă irlandeză severă te pot priva de multe lucruri. În plus, nici mama nu avusese o viață ușoară înainte să meargă la călugărițe. Pentru ei trecutul nu era un spațiu curtenitor. În ceea ce privește viitorul și intimitatea, avea să fie fiecare datul celuilalt. El își avea serviciul și se baza pe ea. Ea se pricepea la cifre, putea să conceptualizeze, să se gândească la lucruri la care el nu putea. Era plină de viață și grijulie. Dacă vorbeau despre visuri, despre ce aveau să facă sau să caute mai târziu, despre ce le era inaccesibil, despre ce își aminteau sau regretau, despre ce îi speria și despre ce îi încânta – și sigur că vorbeau –, n-a existat niciun fel de dovadă, nicio scrisoare, niciun jurnal, nicio mențiune pe spatele fotografiilor. Nu au considerat necesar.

Desigur, undeva între ei, existau familia lui dificilă și familia ei. Mama era drăguță, cu părul negru, mignonă, voluptuoasă, amuzantă, spirituală, vorbăreată, și astfel greu de acceptat în Atkins, deși nimeni nu spunea asta. Ai ei se țineau la distanță de mama lui, chiar și când o vizitau, chiar și când dormeau în casa ei, casa lăsată de scandalosul tată, în vârful dealului de lângă Atkins, de unde se vedeau autostrada și Crow Mountain. Acum mama lui își privea altfel fiul: de parcă își luase multe aere odată cu noua, poate catolica soție, de parcă acum

se ambiționase, întâlnise oameni pe care nu-i întâlnești dacă ești de unde era el. De la țară. Se căsătoriseră la starea civilă, nu în biserică. Totul era acceptabil, dar nimic nu era cu adevărat acceptabil. Sora lui îl iubea, numeroșii ei copii îl adora, îi spuneau – lui, Parker Carrol – „Unchiul Par'Carrol”. Dar totul se petrecea sub privirea neobosită a mamei lui. Rămânea circumspectă, aștepta, hotăra ce putea hotărî, dar nu intenționa s-o accepte pe noua „fică”.

Mama avea alte probleme la care să se gândească, având în vedere viața ei, ignorată de propriii părinți violenți din Ozark. Ai ei erau de la coada vacii, mai rău decât orice cătun. Nordul Arkansas-ului. Tontitown. Hiwasse. Gravette. Mult în sus. Tata nu cunoscuse astfel de oameni în copilărie. Mama mamei mele era cu doar paisprezece ani mai mare decât fiica ei, și era răzbu-nătoare și geloasă. Divorțase de tatăl mamei. El dispăruse. Al doilea soț/ tatăl vitreg, blondul frumușel Bennie Shelley, era un gigolo ager la minte – palavragiu, boxer, muncitor feroviar, fandosit –, dar un bărbat cu un viitor, pe care mama mamei, Essie Lucille, nu avea de gând să-l lase să-i scape, chiar dacă asta a însemnat să-și trimită sprintena și zâmbitoarea fiică la școala de maici din Fort Smith atunci când lucrurile au devenit greu de gestionat cu Bennie. Și au devenit. Cel puțin până când cei doi au avut nevoie ca drăguța fiică să aducă niște bani în casă, moment în care au retras-o de la școală, la șaisprezece ani, și au pus-o să muncească la standul cu trabucuri de la Arlington Hotel, din Hot Springs, unde acum Bennie conducea departamentul de catering. Din nou, era în timpul Marii Crize. Aveau nevoie să pună bani la ciorap. Nimic nu-i putea trage înapoi.

Pentru ea însă – pentru Edna –, familia tatălui meu ar fi putut fi o familie adevărată. Irlandezi sau nu, de la țară sau nu, limitați de cucernicie, suspiciuni și ghinioane – ar fi putut trece ușor peste toate astea. Dacă mama lui ar fi fost doar un pic mai primitoare, pentru mama ar fi fost suficient ca să se integreze.

Până la urmă, era simpatică, știa asta. Sora tatei o plăcea, în particular. Și verișorii. Mama te putea face să râzi. Știa tot felul de lucruri interesante învățate de la călugărițe. În plus, tata o iubea. Ce putea fi rău în asta? Nimeni nu cerea mare lucru. Ar fi trebuit să fie mai bine. Nu era catolică. Dar nu i s-a dat nimic.

Așa că s-au apropiat de ai ei, de ai mamei, nu de ai lui. Cel puțin pe ei îi cunoștea. Și prezentau diverse atracții. Beau, ilegal. Bennie fuma trabucuri, juca golf, purta pantofi spectator, vâna rațe cu bogătașii, spunea bancuri, știa femeii, ducea o viață destul de mondenă, deși era suficient de prudent încât să nu uite care îi era locul. Era un Arkie (notă: locuitor din Arkansas) get-beget. Toți trei erau. Să-ți știi locul – cine e sub tine, cine e peste tine – era a doua lor natură. Lui Essie el îi spunea „Doamna Shelley” pentru că în hotelurile în care lucrau – Huckins, în Oklahoma City, Muehlebach, în KC, Manning, în Little Rock, Arlington – acesta era protocolul, chiar dacă erai soț și soție.

Cei doi erau părinții ei, dar între toți patru diferența de vârstă era mică. Essie era născută în 1895. Mama, în 1910. Bennie și tata erau la mijloc: 1901, 1904. Ieșeau împreună „în oraș” în Hot Springs și în Little Rock. Erau gălăgioși. Arkansas devenise stat de nici o sută de ani și Little Rock era centrul lucrurilor, capitala: un orașel banal, zgomotos, încrezut, de pe malul fluviului. Nici în sud, nici în vest, aproape în centru-vest. Asemănător mai degrabă cu Kansas City sau Omaha decât cu Memphis sau Jackson. Avea tramvaie, poduri noi, magazine mari deținute de evrei, restaurante, pariuri ilegale, filme pe Main Street, hoteluri noi. Alcool, în ciuda prohibiției. Lucrurile se mișcau în Little Rock. Fiecare dintre ei patru fusese atras aici din propriul nicăieri.

Cum i se păreau Essie și Bennie tatei, tânărul soț solid, curtenitor, retras, nu știu. Se poate să fi fost dus de val. Lumea era destul de nouă pentru el și așa avea să fie mereu. Cu siguranță,

era ciudat ca socrii tăi să fie așa: pe de o parte, erau de-o seamă cu tine, pe de altă parte, aveai senzația că dețineau controlul. Ei îl plăceau fără să-l cunoască prea bine. Ea stătea între el și ei și amortiza șocurile.

Faptul că se căsătorise cu Edna, că o luase de-acolo și o făcuse fericită fusese foarte convenabil, mai ales pentru mama ei. Aveau o cruzime obscenă, amiabilă, relaxată, o aură de duritate combinată cu ambiție. Erau mari personalități. Scăpaseră de viața din văgăună scurmând, în timp ce tata era un comis-voiajor, dintr-un orașel aflat la 100 km mai sus.

Era mult mai mult decât vă spun. Puteți fi siguri de asta. Și, pe bună dreptate, ceea ce eu nu știu nu poate fi considerat parte din cine era el. Tatăl meu. Înțelegerea incompletă a vieții părinților noștri nu este o condiție a vieții lor. Doar a vieții noastre. Să înțelegi că nu știi chiar totul este cel puțin un semn de respect, deoarece copiii îngustează cadrul fiecărui lucru din care fac parte. Pe când a fi ignorant sau doar capabil de a face presupuneri în legătură cu viața altcuiva permite acestei vieți să fie mai mult decât a fost de fapt.

La acel moment, tata era aproape, dar nu într-un tot, un fel de bărbat. Nu un băiat. Dar nici cu adevărat adult. Soț, cu siguranță salariat, fiu, frate, unchi. Dar în acest grup de patru, el, ginerele, era al patrulea. Nu a retrogradat, ci s-a împăcat cu rolul din mica lor ierarhie. Poate că și-a dat seama de asta. Statura și politețea cuprinzătoare, care îi făceau pe oameni să-l placă, s-ar putea să-l fi făcut să țină totul în el. De parcă buna creștere era un semn că nu ești pregătit pentru viață. Poate că asta era tiparul celor trei, el fiind al patrulea. Deși s-ar putea ca având în vedere cum era el pe atunci – rezervat, nu prea atrăgător, zămbitor, săritor, proaspăt căsătorit, iubit și îndrăgostit –, s-ar putea să fi fost cea mai grozavă perioadă din viața lui.